

MĂSURI LEGISLATIVE ADOPTATE ÎN TIMPUL DOMNIEI LUI ALEXANDRU IOAN I PRIVIND ORGANIZAREA SISTEMULUI MILITAR ROMÂNESC – STUDIU DE CAZ: ARMATA PERMANENTĂ ȘI ARMATA TERITORIALĂ –

Dr. Ion RÎȘNOVEANU

Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”

În contextul actual, extrem de volatil, în care marile puteri doresc să-și conserve influențele economice, politice, culturale și militare, iar puterile regionale urmăresc să primească un loc cât mai confortabil la masa celor puternici, persistă, încă, o dilemă asupra căreia strategii militari nu au un răspuns definitiv: trupe teritoriale versus forțe profesioniste. Cele două concepte se regăsesc, în forme specifice, în terminologia militară românească, precum și în legislația aprobată în vederea modernizării organismului militar românesc încă din timpul domnitorului Alexandru Ioan I (Alexandru Ioan Cuza).

În primii ani ai constituirii Armatei Române moderne, factorii politici, dar, mai ales, cei militari cu putere de decizie au legiferat organizarea puterii armate la români, introducând concepte doctrinare moderne, pornind, însă, de la doctrina militară tradițională, conform căreia teritoriul național al țării este apărat de întregul popor. Astfel, în timpul domniei lui Alexandru Ioan I, principalele componente ale Armatei Române au fost armata permanentă, cu rezervele ei, armata teritorială, precum și milițiile, la care s-au organizat, însă fără să fi avut o importanță deosebită, garda orașenească și gloatele.

Cuvinte-cheie: Armata Română, trupe permanente, trupe teritoriale, încorporare, putere armată.

INTRODUCERE. ORGANIZAREA ARMATELOR CELOR DOUĂ PRINCIPATE DUNĂRENE ÎN PERIOADA REGULAMENTARĂ

Modernizarea și adaptarea organismului militar românesc la contextul economic, politic și, mai ales, militar au reprezentat preocupări de bază pentru decidenții politici și militari români. S-a avut în vedere, indiferent de perioada istorică și de coloratura politică, necesitatea constituirii unei armate puternice, capabilă să facă față oricăror provocări, interne și externe, precum și apărarea intereselor legitime ale României, atât pe uscat, cât și pe ape. Astfel, încă din timpul domniilor regulamentare, au fost luate măsuri majore în ceea ce privește dezvoltarea armatei permanente, dar și adaptarea formațiunilor militare teritoriale la necesitățile acelei perioade.

În conformitate cu prevederile doctrinei românești de apărare a teritoriilor Principatelor dunărene, se avea în vedere ridicarea la luptă a tuturor bărbaților *purtători de arme*, atât pentru oprirea unei eventuale agresiuni armate, cât și pentru păstrarea ordinii în interiorul teritoriului (*Istoria militară a poporului român*, 1987, p. 284).

După încheierea Revoluției române de la 1848-1849, decidenții politici și militari din cele două Principate au ajuns la concluzia că trupele permanente, principala categorie a celor două armate române, nu dispuneau nici de resursele umane și nici de dotarea necesară pentru a îndeplini misiunile de apărare a teritoriilor acestora, într-un context internațional extrem de volatil, în care s-au accentuat, până la conflict militar, divergențele dintre Marile Puteri, care urmăreau împărțirea sau, după caz, reîmpărțirea sferelor de influență în Europa, cu precădere în Peninsula Balcanică și la Gurile Dunării (Ib., p. 288).

De aceea, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în spațiul românesc s-au dezvoltat două concepte teoretice, materializate, la început, cu destulă reținerere, și anume *garda națională* sau *garda civică*,

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în spațiul românesc s-au dezvoltat două concepte teoretice, materializate, la început, cu destulă reținerere, și anume garda națională sau garda civică, precum și regimentele de dorobanți, bază pentru viitoarea armată teritorială.

Dubla alegere a colonelului Alexandru Ioan I (Alexandru Ioan Cuza) ca domnitor al Moldovei și al Valahiei, în ianuarie 1859, urmată de o intensă campanie diplomatică în vederea recunoașterii acesteia de către Marile Puteri ale Europei, a reprezentat începutul acțiunilor concrete luate de către autoritățile politice și militare române în vederea consolidării noului statut al Principatelor Unite.

precum și *regimentele de dorobanți*, bază pentru viitoarea *armată teritorială*. În accepțiunea celor care au propus aceste noi structuri din organica armatei, acestea trebuiau să fie formate din bărbații care puteau purta arme, dar care nu făceau parte din armata permanentă. Evident, nu s-a urmărit desființarea armatei permanente, ci aducerea sub arme a tuturor bărbaților valizi, apti de luptă și mobilizare, pentru crearea unei cât mai mari puteri combative în caz de război.

O primă etapă a procesului de modernizare și reorganizare a armatei permanente a fost reprezentată de perioada de după înăbușirea Revoluției de la 1848-1849, când condițiile impuse de Imperiul Otoman, ca putere suzerană, limitau atribuțiile acesteia la îndeplinirea unor sarcini administrative, de ordine internă și de asigurare a cordonului sanitar. Aceste misiuni au fost recunoscute oficial prin art. 43 al Convenției de la Paris, din august 1858, care prevedea că „*milițiile trebuie să se reunească ori de câte ori siguranța internă sau cea a hotarelor va fi amenințată*”. (*România la 1859*, 1984, p. 288).

Necesitatea întăririi capacității de luptă a armatelor celor două Principate dunărene, la începutul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, a determinat dezvoltarea și extinderea atribuțiilor *trupelor teritoriale*, care aveau menirea să degreveze *armata permanentă* de o parte din sarcinile administrative. De asemenea, aceste formațiuni trebuiau să primească și o pregătire militară adecvată, pentru a spori gradul de combativitate în cazul unei agresiuni externe.

CONTEXTUL ISTORIC PRIVIND ORGANIZAREA ARMATEI ROMÂNE ÎN TIMPUL DOMNIEI LUI ALEXANDRU IOAN I. CONCEPTE TEORETICE ȘI PRACTICE

Dubla alegere a colonelului Alexandru Ioan I (Alexandru Ioan Cuza) ca domnitor al Moldovei și al Valahiei, în ianuarie 1859, urmată de o intensă campanie diplomatică în vederea recunoașterii acesteia de către Marile Puteri ale Europei, a reprezentat începutul acțiunilor concrete luate de către autoritățile politice și militare române în vederea consolidării noului statut al Principatelor Unite.

În condițiile în care nu toate puterile europene agreeau unirea personală a colonelului Cuza, era necesară luarea unor măsuri imediate pentru unificarea, reformarea și modernizarea organismului militar românesc, principalul instrument de salvagardare a tânărului stat român. Astfel, legiferarea și existența, de fapt și de drept, a unui sistem de apărare menit să asigure atât ordinea în interiorul granițelor, cât și apărarea intereselor legitime în cazul unui atac extern erau impuse, printre altele, de existența anterioară actului de la 1859, precum și de conexiunile dintre cele două structuri fundamentale ale organismului militar românesc, respectiv *armata permanentă și armata teritorială*.

Un prim pas a fost reprezentat de măsurile luate la nivelul Ministerului de Război pentru uniformizarea unităților și subunităților din cele două Principate dunărene, fapt ce ar fi dus, în mod implicit, la uniformizarea actului de comandă, precum și a instrucției atât în Moldova, cât și în Valahia. În acest sens, în *Ordinul de zi pe toată Oastea nr. 11* din 10 ianuarie 1860, semnat de generalul Ioan Emanoil Florescu, în calitate de ministru de Război, se prevedea, în mod clar, organizarea companiilor din cadrul unui batalion aflat în organica unui regiment, astfel: în Batalionul 1, companiile primeau numere de la 1 la 4, în timp ce, în Batalionul 2, companiile erau numerotate de la 5 la 8. De asemenea, companiile 1 și 5 din fiecare batalion erau organizate ca subunități de grenadierii (*Monitorul Oastei*, 1861, nr. 3, p. 36).

Având în vedere volatilitatea contextului intern și internațional, în care Marile Puteri europene continuau să ridice pretenții economice, politice și militare asupra teritoriilor din Peninsula Balcanică, factorii militari români cu putere de decizie au reafirmat principiul *națiunii armate* la baza sistemului militar românesc. Se avea în vedere experiența forțelor armate ale Marilor Puteri care, la sfârșitul secolului al XIX-lea, au adoptat un sistem militar care se concentra pe *armata permanentă și pe o rezervă* ce putea fi mobilizată în cel mai scurt timp. De asemenea, în caz de război, dar și la pace, acționa *o forță publică* ce avea rolul de menținere a ordinii în interiorul granițelor. Și, nu în ultimul rând, un rol important era acordat *așezămintelor militare*, respectiv Școlii de ofițeri și instituțiilor de cultură care asigurau un grad ridicat de educație a ofițerilor (Id., partea neoficială, nr. 4, p. 63).

Având în vedere volatilitatea contextului intern și internațional, în care Marile Puteri europene continuau să ridice pretenții economice, politice și militare asupra teritoriilor din Peninsula Balcanică, factorii militari români cu putere de decizie au reafirmat principiul „națiunii armate” la baza sistemului militar românesc.

În vederea modernizării și întăririi capacității de luptă a armatei permanente, în anul 1860, Adunarea Electivă de la București a adoptat Legea provizorie privind recrutarea armatei, sancționată de domnitor, prin care se introducea obligativitatea satisfacerii stagiului militar de către toți cetățenii țării, indiferent de clasa socială căreia îi aparțineau.

Buni teoreticieni, dar și fini cunoscători ai organizării structurilor militare ale Marilor Puteri europene, stat-majorității români au conștientizat importanța armatei permanente. Astfel, această instituție, cea mai importantă structură a organismului militar național, asigura trupei „*instrucția militară ce-i trebuie și pe care n-o poate dobândi fără aceasta*” (Ib.). În vederea modernizării și întăririi capacității de luptă a armatei permanente, în anul 1860, Adunarea Electivă de la București a adoptat *Legea provizorie privind recrutarea armatei*, sancționată de domnitor, prin care se introducea obligativitatea satisfacerii stagiului militar de către toți cetățenii țării, indiferent de clasa socială căreia îi aparțineau (Id., partea neoficială, 1860, nr. 45, p. 773). Într-un discurs adresat locuitorilor Moldovei, Mihail Kogălniceanu, unul dintre promotorii cei mai activi ai modernizării României și, implicit, ai Armatei române, arăta că, „...după *Legea din 25 Iulie 1860, oastea noastră, ca o adevărată oaste națională, are să fie alcătuită din fiii țării de toate treptele, fie ei bogați sau săraci; orășeni sau săteni. De acum înainte, recrutația are a se face prin tragere la sorți, precum se face în toate țările slobode, unde dreptatea e dreptate*”. (Ib.). Astfel, prin acest act normativ, tinerii erau încorporați, în general, printr-un procedeu oarecum greoi, denumit *conscriptie*, mai exact chemări anuale prin tragere la sorți. Însă, pentru a asigura completarea necesarului de trupă pentru toate corpurile, a fost încurajată înrolarea voluntarilor. În acest sens, la 15 februarie 1861, generalul Ioan Emanoil Florescu, ministru de Război, a semnat *Ordinul de zi pe toată Oastea nr. 45*, prin care comandanții corpurilor puteau primi, „*fără a se refera la Minister, pe toți angajații voluntari care se presintă spre a fi înrolați în Regimentele lor, păzind însă condițiile de naționalitate, de aptitudine și de vârstă otărâte prin Ordinul de zi No. 90 din 16 Mai anul încetat*”. (Id., *Monitorul Oastei*, 1861, nr. 11, pp. 164; 175)¹.

Această măsură a fost luată în condițiile în care, la ordinul domnitorului, modernizarea puterii militare a reprezentat o constantă a politicii privind apărarea națională. Tocmai de aceea, o atenție

¹ O altă modalitate de completare a efectivelor corpurilor a fost reprezentată de reangajarea celor care deja au satisfăcut stagiul militar, fiind admisă pentru o perioadă cuprinsă între doi și patru ani.

deosebită a fost acordată armatei permanente, în cadrul jurul căreia urmau să se dezvolte toate celelalte componente ale organismului militar românesc. Conștient că doar voința națională nu este de ajuns pentru modernizarea armatei, domnitorul Alexandru Ioan I a ordonat ministrului de Război, în decembrie 1860, să completeze „...cadrele, să îngrijești de echipament și, dacă este trebuință, treceți chiar peste cifra prevăzută în buget. Astăzi, țara își are steagul său național, românii se vor strânge în jurul lui spre a-l apăra”. (*Monitorul Oficial al Țării Românești*, 1860, nr. 291, p. 1385).

O altă componentă a organismului militar românesc, a doua ca importanță, a fost reprezentată de *trupele teritoriale*. Acestea erau formate din efective *cu schimbul*, *dorobanți* și *grăniceri*, precum și din *jandarmi* și *slujitori* și au intrat în atenția domnitorului care, în anul 1860, considera că „*puterea armată a țării trebuie organizată ca în vechime, adică împărțită în oaste regulată și miliție*”. (*Monitorul Oastei*, 1860, nr. 6, p. 81). Luând în considerare această componentă a Armatei române, factorii militari cu putere de decizie au apreciat ca fiind necesară generalizarea sa pe întreg cuprinsul Principatelor Unite, mai ales începând cu anul 1864, când s-a desființat instituția *slujitorilor de ocoale din Moldova*. Astfel, prin Ordinul nr. 892 din 24 iulie 1864, și în Moldova au fost organizate trupele de *dorobanți*, iar prin Ordinul nr. 893 din aceeași zi, au fost puse bazele unităților de *grăniceri* (Id., 1864, nr. 18, pp. 351-354; 357).

Reorganizarea și modernizarea Armatei române au necesitat, pe lângă efortul uman și material al autorităților române, și o abordare care să permită dezvoltarea organismului militar românesc într-un cadru legislativ propice. De aceea, conștienți de importanța legilor, stat-majorității români, sub coordonarea ministrului de Război, au participat activ la redactarea *Legii pentru organizarea puterii armate în România*, care a fost sancționată de domnitor prin Înaltul Decret nr. 1680 din 27 noiembrie 1864 (Id., nr. 27, p. 455). Aceasta a fost cel mai important act legislativ adoptat în perioada domniei colonelului Alexandru Ioan Cuza în ceea ce privește organizarea Armatei române și cristalizarea unei doctrine naționale de apărare, în condițiile în care Marile Puteri europene depuneau eforturi economice, politice și militare pentru a atrage tânărul stat român în sfera lor de influență.

O altă componentă a organismului militar românesc, a doua ca importanță, a fost reprezentată de „trupele teritoriale”. Acestea erau formate din efective „cu schimbul”, dorobanți și grăniceri, precum și din jandarmi și „slujitori” și au intrat în atenția domnitorului care, în anul 1860, considera că „puterea armată a țării trebuie organizată ca în vechime, adică împărțită în oaste regulată și miliție”.

Interesant este faptul că, încă de la primele articole ale legii, se făceau referiri la organizarea sistemului de apărare românesc pornind atât de la tradiția luptei întregului popor, cât și de la necesitățile unui context intern și internațional nesigur, în care România era obligată să-și creeze o armată puternică, oricând capabilă să apere interesele legitime ale țării. Astfel, în capitolul 1, *Bazele organizării*, la art. 1, se specifica, în mod clar, faptul că „Puterea armată în România coprinde două elemente: 1. Armata permanentă cu rezerva ei și 2. Milițiile compuse din grăniceri, dorobanți și rezervele lor” (Ib.).

Art. 2 făcea referire la perioada în care se satisfăcea stagiul militar. Astfel, în conformitate cu prevederile legii, „Toți Români și împământeniți Români, dela vârsta de 20 ani până la cea de 50, sunt chemați la a lua armele în modul următor: De la vârsta de 20 ani la 26, în armata permanentă și miliții, grăniceri și dorobanți”. De asemenea, în art. 3 era prevăzut modul în care tinerii serveau sub arme, fiind păstrat sistemul tragerii la sorți care, deși greoi, era considerat eficient, în condițiile în care decidenții politici de la București doreau eliminarea atât a inegalităților sociale, cât și întărirea organismului militar prin participarea tuturor cetățenilor. Astfel, în conformitate cu acest articol, „toți tinerii, în anul ce au împlinit vârsta de 20 ani, trag la sorț numerile cele d’întîiu trebuincioase contingentului anual, merg în armata permanentă, și anume, patru ani în armata permanentă, și doi ani în rezervă” (Ib.). Interesant este faptul că, în această lege, locuitorii din localitățile de graniță nu participau la recrutarea propriu-zisă, deoarece serveau în unitățile de grăniceri (Ib., pp. 455-456).

În art. 3 era prevăzut modul în care tinerii serveau sub arme, fiind păstrat sistemul tragerii la sorți care, deși greoi, era considerat eficient, în condițiile în care decidenții politici de la București doreau eliminarea atât a inegalităților sociale, cât și întărirea organismului militar prin participarea tuturor cetățenilor.

MISIUNILE MILIȚIILOR ȘI ALE ARMATEI PERMANENTE

Un loc aparte între prevederile acestei legi îl ocupau *milițiile*, cărora legiuitorul le-a dedicat întreg capitolul III. Astfel, la art. 49 se specifica, în mod clar, faptul că acestea erau compuse din *grăniceri și dorobanți*. Buni cunoscători ai sistemului militar, stat-majorității români au propus, iar cele două Camere au aprobat, ca, din Corpul grănicerilor, să facă parte locuitorii comunelor mărginașe. Ca și în cazul armatei permanente, și grănicerii își satisfăceau stagiul militar pe o perioadă

de șase ani, mai exact doi ani în serviciul activ și patru ani în rezervă, așa cum rezultă din art. 51 (Ib.).

Parte a miliției, dorobanții jucau un rol semnificativ în organismul militar românesc. Tocmai de aceea, în art. 52 se prevedea ca acest corp să fie format din „*toți tinerii de la vârsta de 20-26 ani pe care sortul nu i-a hotărât a servi în armata permanentă*” (Ib.). Ca și în cazul grănicerilor, serviciul militar era executat de dorobanți pe o perioadă de șase ani, respectiv doi ani în serviciul activ și patru ani în rezervă.

Deoarece dorobanții executau, în general, misiuni de asigurare a ordinii pe teritoriul țării, acestora li s-a acordat o atenție deosebită în ceea ce privește organizarea. Astfel, în conformitate cu art. 53, „*dorobanții formează atâtea escadroane câte sunt districte, Statele-Majoare ale escadroanelor și batalioanelor rezidează în capitala districtului*” (Ib.). De asemenea, legea stabilea faptul că, din escadroanele de dorobanți călări, urmau să facă parte „*acei din tineri cu mijloace de a avea și întreține caii*”. Interesant este faptul că li se reducea la jumătate perioada de activitate acelor dorobanți care „*se vor îndatori a se echipa cu mijloacele lor*” (Ib., p. 462).

În același articol se prevedea că, „*în cas când în contingentul anual nu se vor găsi îndestui tineri cu mijloace de a întreține caii, comunele vor contribui la cumpărarea acestora*” (Ib.).

În capitolul *Dispoziții generale*, legiuitorul prevedea, în art. 58, că, „*în casuri estra-ordinare, Guvernul poate chema sub arme, în puterea unei Ordonanțe Domnesci, și oameni de la vârsta de 17-20 și 26-50 ani*”. În art. 60, Ministerul de Război dorea că, în caz de concentrare a trupelor, regimentele de miliție și *clasele adunate* puteau forma Mari Unități de puterea unei brigăzi cu regimentele din armata permanentă (Ib., pp. 462-463).

Legea pentru organizarea puterii armate în România a fost urmată, așa cum era firesc, de *Legea pentru recrutarea Armatei*, promulgată de domnitorul Alexandru Ioan I prin Înaltul Decret nr. 1727 din 5 decembrie 1864 (Id., partea oficială, 1864, nr. 28, pp. 474 și urm.). În principiu, *Legea pentru recrutarea Armatei* relua prevederile din *Legea pentru organizarea puterii armate în România* cu privire la principiile care au stat la baza doctrinei militare românești din a doua

„*Legea pentru organizarea puterii armate în România*” a fost urmată, așa cum era firesc, de „*Legea pentru recrutarea Armatei*”, promulgată de domnitorul Alexandru Ioan I prin Înaltul Decret nr. 1727 din 5 decembrie 1864.

Plecând de la faptul că armata permanentă, cea mai importantă structură din cadrul organismului militar românesc, avea ca principală misiune apărarea teritoriului național al României, factorii politici și militari decizionali de la București au creat noi concepte teoretice și practice în ceea ce privește rolul pe care trebuia să îl aibă armata teritorială, mai exact milițiile, element secundar în sistemul național de apărare.

jumătate a secolului al XIX-lea, respectiv la participarea întregii națiuni la eforturile de apărare a României. Și în cazul acestui demers legislativ, legiitorul, pornind de la punctul de vedere exprimat de Ministerul de Război, a consfințit stagiul militar obligatoriu pentru toți bărbații cetățeni români, recrutarea realizându-se *prin chemări sau înrolări de bună voe, conform legilor prescrise, afară de casurile extraordinare*. De asemenea, în art. 2 al acestei legi se prevedea că satisfacerea stagiului militar obligatoriu era condiționat de deținerea cetățeniei române: *Nimenea nu va fi priimit să serve trupele Române de nu este Român; orice individ născut în România de părinți străini va fi supus la îndatoririle impuse prin legea de față, îndată ce va fi admis să se bucure de drepturile ce-i dă naturalizarea sa. Cu toate acestea, străinii locuitori în țară, și cari nu vor fi supuși unei protecțiuni streine, vor fi supuși asemenea la recrutare* (Ib., p. 479).

Plecând de la faptul că armata permanentă, cea mai importantă structură din cadrul organismului militar românesc, avea ca principală misiune apărarea teritoriului național al României, factorii politici și militari decizionali de la București au creat noi concepte teoretice și practice în ceea ce privește rolul pe care trebuia să îl aibă armata teritorială, mai exact milițiile, element secundar în sistemul național de apărare. Astfel, în mod normal, aceste concepte trebuiau să se regăsească în legislația aferentă, motiv pentru care domnitorul Alexandru Ioan I a semnat Înaltul Ordin de Zi nr. 286 din 15 februarie 1865, prin care era aprobat *Regulamentul asupra serviciului și instrucției dorobanților în serviciul activ al Statului*. Interesant este art. 1 al acestui *Regulament*, care prevedea că „*serviciul dorobanților în activitate durează 10 zile*”. Pentru că, în conformitate cu *Legea pentru organizarea puterii armate în România*, adoptată în anul 1864, serviciul sub arme al dorobanților era de șase ani, respectiv doi ani în activitate și patru ani în rezervă, factorii militari decizionali au hotărât, prin acest ordin, că „*intrarea schimburilor în serviciu este la 1, 11 și 21 al fiecărei luni*” și că cele 20 de zile, cât dorobanții nu execută serviciul sub arme, să fie considerate perioadă în rezervă (Id., partea oficială, 1865, nr. 4, p. 116).

ÎNROLAREA ȘI INSTRUCȚIA MILITARĂ

În art. V al *Regulamentului asupra serviciului și instrucției dorobanților în serviciul activ al Statului* era stipulat faptul că instrucția militară a dorobanților se realiza în centrele de adunare, iar instrucția „*celor ce șed pe la casele lor se face Dumineca, prin comune, numai două ore*” (Ib., p. 117). Ministerul de Război a acordat o atenție specială modalităților prin care dorobanții, parte a armatei teritoriale, alături de grăniceri, erau chemați sub arme. În aceste sens, tot la 15 februarie 1865, domnitorul a semnat *Înaltul Ordin de Zi nr. 290*, prin care se aproba *Regulamentul pentru chemarea în serviciu a dorobanților pedestri și călări*. În conformitate cu art. 1 al acestui *Regulament*, numărul necesar de dorobanți, pedestri și călări, urma să fie stabilit, ca și pentru armata permanentă, „*conform trebuințelor statului*”. După tragerea la sorți a tinerilor care urmau să-și satisfacă stagiul militar în cadrul armatei permanente, subprefectul fiecărei plăși, unitate administrativ-teritorială asimiliată județului, întocmea un nou tabel, în care erau trecuți tinerii rămași în afara tabloului principal. La opt zile de la acest demers, subprefectul afișa noul tabel în fiecare localitate, iar după alte trei zile, fiecare tânăr era liber să declare, în scris, la primărie, „*dacă voește să servească între dorobanți călări sau între cei pedestri*” (Ib., p. 119). Interesant este și faptul că, în conformitate cu art. 11, tinerilor care aveau posibilitatea să se echipeze singuri li se reducea *termenul de serviciu* la jumătate.

Buni cunoscători ai realităților economice și sociale din mediul rural, ofițerii români de stat-major au găsit de cuviință să aplice cele mai eficiente metode pentru a le explica tinerilor recruți că „*Iuarea lor în serviciu nu este o sarcină nouă ce li se impune*” (Ib.). În acest sens, generalul Savel Manu, în calitatea sa de ministru de Război, a trimis tuturor comandanților de districte o circulară, prin care le solicita să dea dovadă de toată priceperea pentru „*spre a face ca legea să fie drept aplicată*” (Ib., partea oficială, 1865, nr. 6, p. 148). Prin acest ordin, li se cerea factorilor militari decizionali din teritoriu să explice tinerilor că „*guvernul și Corpurile Legiuitoare, cercetând chipul cel mai nemerit pentru a asigura apărarea României, au găsit că este neapărat ca toți tinerii în vârsta de 20 ani să vie supt arme și au creat, astfel, instituția*

În art. V al „*Regulamentului asupra serviciului și instrucției dorobanților în serviciul activ al Statului*” era stipulat faptul că instrucția militară a dorobanților se realiza în centrele de adunare, iar instrucția „*celor ce șed pe la casele lor se face Dumineca, prin comune, numai două ore*”. Ministerul de Război a acordat o atenție specială modalităților prin care dorobanții, parte a armatei teritoriale, alături de grăniceri, erau chemați sub arme.

Puterea armată a României a avut o semnificație deosebită în timpul domniei lui Alexandru Ioan I. Dacă, în primii ani, Armata Principatelor Unite era insuficient încadrată, în anul 1865, batalioanele și regimentele care formau trupele permanente erau încadrate cu 19.365 de ofițeri, subofițeri și trupă, precum și 3.459 de cai, în timp ce trupele neregulate însumau 24.548 de oameni și 7.930 de cai.

dorobanților” (Ib.). De asemenea, în continuarea ordinului, generalul Manu le solicita comandanților trupelor teritoriale să adauge că tinerii „sunt datori a veni astăzi cu atât mai multă grabă, că fiind singuri ei proprietari vin ast-fel să păzească și să apere de ori-ce pericol chiar propriile lor ogoare” (Ib.). În continuare, ministrul de Război ordona ca tinerii să fie convinși că, „dacă legea poate să fie aspră, ea este însă dreaptă” (Ib., pp. 148-149).

În vederea consolidării atât a armatei permanente, cât și a trupelor teritoriale, autoritățile civile și militare de la București au alocat, în această perioadă, sume importante de la buget. Astfel, pentru armata permanentă, în anul 1860, a fost alocat un buget de 21.350.437 de lei, pentru ca, în anul 1865, să fie alocată suma de 31.990.410 de lei. Demn de reținut este faptul că, în aceeași perioadă, sumele alocate trupelor neregulate au fost extrem de importante, însă mult mai mici. În anul 1860, acestei structuri i-a fost alocată suma de 5.229.296 de lei, în timp ce, în anul 1865, autoritățile au deblocat suma de 6.533.832 de lei (Popovici, 1902, p. 235).

Chiar și în aceste condiții, efortul bugetar a fost important, într-o perioadă tulbură din punct de vedere economic, politic și militar, în care Marile Puteri europene priveau cu suspiciune eforturile de consolidare ale tânărului stat român.

Puterea armată a României a avut o semnificație deosebită în timpul domniei lui Alexandru Ioan I. Dacă, în primii ani, Armata Principatelor Unite era insuficient încadrată, în anul 1865, batalioanele și regimentele care formau trupele permanente erau încadrate cu 19.365 de ofițeri, subofițeri și trupă, precum și 3.459 de cai, în timp ce trupele neregulate însumau 24.548 de oameni și 7.930 de cai (Ib., pp. 241-242).

TRUPELE TERITORIALE ȘI GLOATELE

Pe parcursul anului 1865, Ministerul de Război a acordat, o atenție aparte legislației privind statutul trupelor teritoriale, mai exact dorobanților și grănicerilor, precum și misiunilor pe care acestea le executau atât la pace, cât și la război. Totodată, un rol primordial l-au primit și efectivele aflate în rezervă, pentru armata permanentă

și pentru trupele teritoriale. În aceste condiții, în martie același an, a fost adoptat *Regulamentul pentru chemările periodice ale rezervei armatei* (Monitorul Oastei, 1865, nr. 7, p. 160). Încă din debutul acestui *Regulament*, mai exact în art. 1, se arăta că „*rezerva armatei permanente se compune... din oamenii care au servit patru ani*” (Ib.). Conștienți că, în caz de necesitate, comanda armatei trebuia să aibă situația exactă a rezerviștilor, mai exact numărul acestora, unitățile în care au servit, precum și Divizia Teritorială de care aparțineau, ofițerii de stat-major au inserat, printre articolele *Regulamentului*, prevederea potrivit căreia cei aflați în rezervă erau „*supuși la reviste periodice... din șase în șase luni*” (Ib.).

În acord cu necesitatea de a cunoaște exact starea rezerviștilor, acest act normativ conținea, la art. 17, prevederea potrivit căreia „*oamenii din rezervă nu-și vor putea schimba domiciliul până ce nu vor înconștiința pe comandantul depositului...*” (Ib., p. 163). Prin elaborarea acestui document, Ministerul de Război dovedea, încă o dată, că acorda o atenție specială organismului militar merit, în conformitate cu doctrina militară națională, să apere interesele legitime ale României.

O altă componentă a sistemului militar românesc a fost reprezentată de *gloate*, instituite prin *Legea organizării puterii armate în România*, adoptată în anul 1864, ca al treilea element al organismului militar. În aceste condiții, la 28 decembrie 1865, prin Înaltul Decret nr. 1753, semnat de domnitorul Alexandru Ioan I și contrasemnat de generalul Savel Manu, în calitate de ministru de Război, a fost adoptat *Regulamentul pentru chemarea și instrucția gloatelor* (Ib., 1866, nr. 1, p. 2). În conformitate cu art. 1, locuitorii cu vârsta cuprinsă între 17 și 50 de ani, neîncorporați în celelalte două elemente ale puterii armate, făceau parte din *gloate*. Aceștia urmau să fie instruiți în fiecare duminică, timp de trei ore, „*din care una se va consacra la tragerea la semn*” (Ib.), la reședințele comunelor ai căror locuitori erau sau în locuri dinainte stabilite și amenajate (Ib., p. 2). În conformitate cu art. 5, instrucția se realiza în conformitate cu regulamentele militare în vigoare, cu instructori „*ce au servit în armata de linie dorobanți sau grăniceri, ca ofițeri, în lipsă de aceștia ca sergenți sau caporali or ca soldați*” (Ib.), așa cum reiese din prevederile art. 6 (Ib., p. 3).

O altă componentă a sistemului militar românesc a fost reprezentată de gloate, instituite prin „Legea organizării puterii armate în România”, adoptată în anul 1864, ca al treilea element al organismului militar. În aceste condiții, la 28 decembrie 1865, prin Înaltul Decret nr. 1753, semnat de domnitorul Alexandru Ioan I și contrasemnat de generalul Savel Manu, în calitate de ministru de Război, a fost adoptat „Regulamentul pentru chemarea și instrucția gloatelor”.

De asemenea, art. 10 preciza că „oamenii de la 26-32 de ani” aveau obligația să participe de două ori pe an, în afara acestei pregătiri săptămânale, la diferite exerciții și inspecții organizate la reședințele de plasă. Aceste concentrări pentru instrucție urmau să aibă loc odată cu concentrările similare ale rezervelor, urmărindu-se, astfel, unificarea și omogenizarea pregătirii de luptă a tuturor componentelor sistemului național de apărare (*Istoria militară a poporului român*, lb., p. 451).

CONCLUZII

Prin măsurile legislative și organizatorice luate, factorii politici și militari cu putere de decizie de la București au considerat că trezirea spiritului militar reprezintă o condiție necesară pentru „conducerea națiunii către un viitor solid, căci, precum este știut, numai deprinderile ostășești ale strămoșilor noștri i-au pus în stare a susține cu tărie drepturile și independența țării”.

Într-un context internațional economic, politic și militar extrem de precar, în care marile puteri europene doreau împărțirea și, după caz, reîmpărțirea sferelor de influență în zona estică și centrală a Europei, dar, cu precădere, în Peninsula Balcanică, domnia colonelului Alexandru Ioan Cuza, deși scurtă și destul de convulsivă, a reprezentat unul dintre cele mai importante momente ale definirii și modernizării organismului militar românesc, precum și ale cristalizării doctrinei militare naționale de apărare. Prin măsurile legislative și organizatorice luate, factorii politici și militari cu putere de decizie de la București au considerat că trezirea spiritului militar reprezintă o condiție necesară pentru „conducerea națiunii către un viitor solid, căci, precum este știut, numai deprinderile ostășești ale strămoșilor noștri i-au pus în stare a susține cu tărie drepturile și independența țării” (*Monitorul Oficial al Moldovei*, 1860, p. 985). Conchizând, putem afirma că reformele domnitorului Alexandru Ioan Cuza au generat profunde transformări în societatea românească, punându-se, astfel, bazele sociale, economice, politice și culturale ale României moderne.

BIBLIOGRAFIE:

1. Iorga, N. (1993). *Istoria Românilor pentru poporul românesc*. București: Editura Minerva.
2. Maior Popovici, I. (1902). *Organisarea Armatei Române. De la Unirea Principatelor la Proclamarea Independenței*. Partea a II-a. Roman: Tipografia Leon Friedman.
3. *Istoria militară a poporului român* (1987), vol. IV.
4. *Monitorul Oastei. Ziar oficial al Principatelor Unite* (5 martie 1860). Anul 1, nr. 6.

5. *Monitorul Oastei. Partea Oficială* (17 iulie 1864). Anul 6, nr. 18; a se vedea și *Tablou cu cadrele și efectivele armatei pe anul 1864*, p. 357 și urm.; nr. 27 (19 decembrie 1864); anul 6 (17 martie 1865; 20 martie 1865), nr. 6, 7; anul 7 (11 ianuarie 1866), nr. 1.
6. *Idem. Partea neoficială* (19 noiembrie 1860). Anul 1, nr. 45; (12 ianuarie 1861; 16 februarie 1861). Anul al 2-lea, nr. 3; 11; (17 ianuarie 1861). Anul al 2-lea, nr. 4.
7. *Monitorul Oficial al Moldovei* (12 septembrie 1860), nr. 271.
8. *Monitorul Oficial al Țării Românești* (12 decembrie 1860), nr. 291.
9. *România la 1859. Unirea Principatelor române în conștiința europeană, Documente externe* (1984), vol. I.

